

M. U. Dr. Stanislav Bukovský:

(Nadaljevanje.)

Pregledni obris telesnega razvoja mladine za potrebo vaditelja

Prevaja dr. Ljudevit Kuščer.

Zgradba mladega telesa, kakor tudi vsa zunanost in vsi notranji organi so s puberteto prizadeti in izpodbujeni.

Razdobje višinske rasti je združeno v svojem zadnjem štadiju tudi s pridobivanjem v širino, ki polagoma daje dolgi in tenki postavitvi značilne poteze moči. Ozki grudnik (prsni koš) pridobiva na prostornini in povečava svoj obseg ter zmožnost širjenja pri dihalnih gibih; mladina dobiva mogočna prsa in postaja krepkejša v vsem svojem pojavu.

Tako je pri deklicah perijoda rasti od 9. do 14. leta spojena s širjenjem grudnika v 12. do 16. letu in doba rasti v višino dečkov med 12. in 17. letom je dopolnjena z moškim razvojem prsnega koša v 13. do 19. letu.

V primeru s telesno dolžino ostaja prsni obseg pri 8 do 14letnih deklicah in pri 10 do 17letnih dečkih neznatno manjši nego polovica telesne dolžine, po teh letih pa se ne samo izenači s polovično telesno dolžino, temveč jo po navadi celo zmerno prekosi.

zgornja

spodnja

prsna odprtina

pri novorojenčku

Slika 1.

Prerez grudnika

v teku poznejšega razvoja

Slika 2.

Po dragocenih merjenjih Brugscha kaže mladina znatno razpoloženje k ozkoprsnosti, če mera prsnega obsega v starosti 17. do 20. let ni dosegla vsaj polovice telesne dolžine, čeravno je bila rast v višino v normalnih mejah. Samo telesa nadpovprečne velikosti se v svojem širinskem razvoju zakesnjujejo, tako da dobiva prsni obseg primerno sorazmerje z višino šele v starosti 20. do 25. let.

Proti koncu svoje višinske rasti začenja tedaj mladina svoj razvoj v širino. Otroško obliko grudnika zadenejo z razvojem temeljite izpremembe in njegove dimenzije se povečajo od dobe dozorevanja do poznega cveta življenja posebno v prečnem premeru.

Prsa otrok so v prvih letih skoraj okrogla, kajti njihova širina se ne razlikuje znatno od globinske mere (od spredaj nazaj, glej sl. 1.); toda z napredovanjem razvoja se že v 10. letu opaža prevladovanje širine in prerez prsi dobiva približno obliko elipse (glej sl. 2.).

Rebra in zgornja prsna odprtina, ki ležijo pri novorojenčku skoraj vodoravno, se v svojem sprednjem delu vedno bolj znižujejo, dokler ne smerijo v dobi dozorevanja poševno naprej dol; spodnja prsna odprtina, katere prvotna smer je bila takoj po porodu poševno gor, se pa bliža vodoravnemu položaju.

S prostornostjo prsnega koša se boljša pri mladini zmožnost njegovega širjenja; ventilacijska sposobnost prs dosega največje ekskurzije približno v dobi od 16. do 18. leta. Napredujoča starost pa to širino izprememb prsnega obsega, ki jo pokazuje grudnik pri najglobljem vdihu in najmočnejšem izdihu, postopno in trajno zožuje. A vendar pridobiva prsni koš tudi v naslednjih letih življenja stalno na moči in obsegu, pač pa izgublja na svoji prožnosti in s tem tudi na izdatnosti gibanja.

Izredne važnosti je v razvoju deteta potek ukrivitve hrbtenice, ki tvori kot člankovit, iz vretenc zložen stebrec, oporo telesa in ima v mejah svoje gibljivosti to sposobnost, da se prilagodi v svoji obliki tudi razmeram teže in izpremembam položaja.

Hrbtenica novorojenca je skoraj ravna, njegovo telesce je zadaj ploščnato. Običajna in skoraj ustaljena je lega «vznak»; tako je razumljivo, da tvori mehka in prilagodljiva hrbtenična os, uravnavajoč svojo obliko po trdni podlagi, skoraj premo črto (slika 3.).

Slika 3.

Šele v tretjem mesecu, ko dete na trebuhu ležeč že vzdrži svojo glavicu pokoncu, se upogiba vratni del hrbtenice in se uloči z znatnim lokom naprej (slika 4.).

Slika 4.

Ko se potem polletnemu ali starejšemu detetu mišičevje toliko razvije, da se lahko z uspehom poskuša sede ogledati po svoji okolici, se s tem prsna hrbtenica znatno uloči, in sicer v nasprotni smeri, kakor je uročena vratna hrbtenica (slika 5.).

Slika 5.

Končno najbolj izpremenijo obliko hrbtenice enoletnega deteta poskusi v pokončni stoji in prvi poskusi v hoji; k obema dosedanjima lokoma pride sedaj še uročenje v križu, ki smeri, kakor v vratu naprej (slika 6.).

Slika 6.

Tako ustrezata hrbtenica z valovitim upogibanjem, kolk pa s primernim naklonom, pogojem lege težišča, kakor jo zahteva pokončno

držanje telesa. Mala postavica deteta je vzrastla iz sploščene oblike k izraziti izboklini kolka pod vglobljenim križem in hrbta pod ulocenim vratom.

Toda v obliki črke S ukrivljena hrbtenica je še skozi celo vrsto let nestalna tvorba in z lahkoto podlega zunanjim vplivom. Saj postaja prsna ukrivitev trajno trdna šele v osmem letu, ukrivitev vratu in križa pa med osmim in enajstim letom (Schmidt). Zaradi tega je do te dobe pravilno držanje telesa naloga posameznih skupin mišic, ki se uveljavljajo deloma v tilniku, deloma ob obeh straneh hrbtenice v polni meri s svojo pritezno silo. Samo zadosten in someren razvoj mišic, s katerimi vzravnavamo trup in glavo, brani v tej dobi pred nepravilno ukrivitvijo hrbtenice; zaradi tega je potrebno, da pri tem skrbno pomagamo s telesno vadbo.

V enaki meri pa je delavnost mišičevja potrebna tudi z ozirom na pospešitev rasti vobče; vsa okostnica namreč, posebno pa okončine, vidno reagirajo v svojem razvoju na dražljaje, povzročene z delovanjem mišic. Saj dokler opravljajo pri dojenčku glavno delo samo pljuča in prebavila, ali pa dokler vladata v njegovem življenju krik in hrana, do takrat nadkriljuje trup s svojim obsegom vse ude. Kakor hitro pa stopnjujejo ročice in nožice deteta svojo delavnost in z neprestanim gibanjem oznanjajo svoj delež na življenju, postane njihova rast hitrejša, tako da prav kmalu dohitijo dolžino trupa. Od dobe prvih drobnih korakov naprej, ko pripade spodnjim okončinam naloga, ki nadkriljuje delovanje zgornjih okončin, se izpremeni dosedanje razmerje enakosti v dolžinsko premoč spodnjih okončin.

Delovanje mišic znatno pospešuje hitrost razvojnega naraščaja.

Tudi opažanja Amerikanca Goulda so jasno dokazala ozki odnošaj med dolžino uda in razvojem njegovega mišičevja; statistično so potrdila, da je z večjo dolžino okončin združen ne samo močnejši razvoj mišičevja, temveč tudi masivnejša zgradba kosti.

Zaradi tega tudi vpliv obrtne zaposlenosti s svojo enostranostjo v toliki meri deluje na rast dozorevajoče mladine, da ji vtiskuje po razlikah v zaposlenosti tudi popolnoma različen pečat telesne oblike. Tako so od monakovskega naraščaja dosegli med 14. in 17. letom normalno višino in povprečno širino samo mehaniki in mesarji, med tem ko so bili trgovci in ključavničarji prekomerno dolgi, toda premalo široki; krojači in peki pa niso samo nezadostno zrasli v višino, temveč so ostali tudi v širini pod normalo. Dobro širinsko razmerje in visoko rast so imeli kovači.

Kaup navaja točne mere in ugotavlja, da so v višinski rasti dosegli v onem triletnem razdobju peki najmanj: 11·6 cm, trgovci in kovači pa največ: 16·7 cm in 16·8 cm. Tudi v širino so se najbolj razvijali kovači, ki so pridobili 16·8 cm, za njimi mesarji 9·9 cm, mehaniki 9·6 cm, ključavničarji 8·5 cm in trgovci 8·24 cm.

Popolnoma razumljivo je tedaj, da vsestranska in pravilna telesna vadba, ki je brez vsakega enostranskega napora, posebno izdatno vpliva na razvoj rastoče mladine in ustvarja lepe, somerno razvite postave. Treba je samo primerne izbere vaj in neutrudljivega postopka.

(Se nadaljuje.)

Srž telesnog vaspitanja dece

Mislimo u prvom redu na decu, na čije se organizam mora upotrebiti blagodat pravilnog telesnog vaspitanja. Na decu proletarijata gradskog, uvenulog i zakržljalog pod težinom svakdanjih briga, preživelih u prahu tvornice, pisarne, dućana, ulice. Decu, koja već u najnežnijoj dobi, upregnuta pod krutu i hladnu logiku života, sede sate i sate pri školskim zadaćama u kući i školi, da čim skorije zamene svoje očeve u teglenju životnog jarma. Decu, skoro ne više dečjeg obličja i osmeha, kojoj, na prvi pogled vidiš, da joj nedostaja zdravog vazduha, kretanja i rasonode, što će prouzročiti, da barem časovito zaborave na sve i što će dati nešto zdravog impulsa u sve većoj i većoj nesmiljenoj svakdanjoj zbilji.

Većina takove dece napunilo je naše sokolane, pa osim drugih faktora i mi smo pozvani, da upotrebimo savesno i pravilno sva sredstva, koja nam kao prednjacima, odgojiteljima, stoje na raspolaganju, da tu decu čim uspešnije telesno, duhovno i duševno pomognemo usavršiti.

Često puta sam promatrao, kako se vršilo ovo usavršavanje. Da ne posizem dublje u prošlost, spomenuću samo nekoliko primera iz nedavne prošlosti, koji mi se dublje zasekli u pamet. Većinom se zasekli primeri, koji po mom mišljenju nisu bili pravilni, pa mi se deca smilila, a i naša stvar kod toga trpi. Mnogo toga, što mi je prije bilo maglovito, pokazuje mi se sada u pravoj slici, pa mislim, da u interesu naše dece i stvari, neće biti na odmet, ako se spomene.

Pre nego navedem nedavne slučajeve, navešću slučaj iz davnije dobe, budući da je vrlo karakterističan.

Pred kojih dvadeset godina, kada smo ja i još nekoliko vežbača upravo strastveno vukli stojeve na ručama i preči, a drugih se sprava dosta klonuli, došao je medju naš sokolski podmladak desetgodišnji dečko, krasno razvijen. Pokazivao je vanrednu naravnu spretnost i naklonost prema vežbanju na spravama. Gledao je nas starije vežbače, što mi radimo, i čim bi našao priliku, počeo je i on iste vežbe oponašati. Nije prošlo ni godinu dana a on je već vukao stojeve kao najbolji od nas, a maleno se telo vrtilo u veluzmasima i velekovrtljajima oko preče. Prikovao se uz sokolanu i čim ju nadje otvorenu, mesto da se igra vani s drugom decom, verao se po spravama. Na javnim nastupima, onako malen, póbirao je najveće odobravanje.

Nakon višegodišnjeg tumaranja po svetu, povratio sam se u S. Prva stvar je bila, da posetim sokolanu. Medju starim znancima našao sam i našeg sokolića, gde vežba u višoj članskoj vrsti. Istina, ostao je dobar vežbač, ali mesto onog razvijenog deteta sa izbočenim prsima, vidio sam ga sa nerazvijenim i prilično upalim prsnim košem, lopaticam vani stršećim. Da nije u svojoj mladosti preteravao s teškim vežbama, nego da se držao zgodnih za tu dobu, njegovo od naravi pravilno građeno telo razvilo bi se u lepo telo boga Apolona. Tako je snov, odredjena za rast, bila potrošena u napornoj telovežbi, pa telo zakržljalo i ostalo nerazvito. Ali, ko je od nas neupućenih mislio onda na posledice!

U većem provincijalnom gradu preuzelo je sokolsko društvo telovežbu školske dece pučkih škola i niže gimnazije. Svi prednjaci, koji su bili slobodni, požrtvovno su prionuli na posao. Nekoji od njih znali su uzastopce po 2 do 3 sata voditi decu. Dvorana je bila dosta velika, ali premalena za toliki broj. Pod je bio uljem namazan, ali kada se sve to razmahalo, znala je obilna prašina izaći iz pukotina. Teški nečisti zrak nije mogao naći oduška, jer već bila jesen, a nama je u krvi, da se bojimo hladnog zraka. Kod druge kategorije, koja je sledeći sat nastupila, bio je zrak još teži, a kakav je bio u trećem satu, možete pomisliti. Decu se svrstalo u odele, najvećma po veličini. Između toliko školske dece bio je oblatni postotak, kod kojih se i preko odele zapažali teški slučajevi deformiteta trupa u obliku kifoze i skolioze i koja su, naravski, spadala u ortopediju, a ne ovamo. Da bi morao opstojati školski lečnik, koji će decu pregledati i dati upute, nije padalo nikomu na pamet. Pa ipak tekom vremena, kada se je upozorilo, da bi se moralo svu telesno opterećenu decu skupa složiti u poseban odio i s njima vežbati barem približno pravilno i oprezno, da se ne bi pogoršale njihove telesne mane, udovoljilo se tako, da se lajički probralo svu takovu decu i s njima formiralo jedan poseban odio. Ali, osobito kod ženske dece, nastao plač, deca se čutila zapostavljena uvrštena kao u nekakav kazneni odio. A i bilo je teško pogledati skupa takovu decu, od kojih je svako imalo po neku manu. Nije preostalo drugo, nego ih povratiti u prvašnje odele.

Prednjaci, uza svu dobro volju, nisu bili dorasli svojoj zadaći. Radi tesnoće prostora, čitave se odele mučilo dugotrajnim redovnim vežbama, kod kojih se deca ukočeno okretala i stupala i već nakon prvih sati pokazivala klonulost, dosadjivanje. Ili ih se mučilo prekomernim položajima iz prostih vežbi, bez ikakve ili s malom fiziološkom vrednošću. Trebalo je položaje i ispravljati. Sve skupa je pobudjivalo iste pojave dosade i umornosti kao kod redovnih vežbi. Pokušavalo se s raznim vežbama na spravama. Bile su nekoje dobro izabrane, nego radilo se većinom bez metode, bez pripreve, tako ex abrupto. Igre su decu najviše veselile. Kada je stala trka toliko njih, sva dobra strana igre bila je paralizovana slabim higijenskim posledicama zaprašene dvorane i nečistog zraka. Predočivalo se da je takav način telesnog odgoja samo škodljiv, da se decom radije ide na bližnje travnike ili u dvorište na zrak. Ako je bila zima, za izgovor se našla hladnoća, jer će se deca prehladiti (kao da se deca ne igraju na ledu i snegu), a otići u okolicu nezgodno je i daleko a odkuda uzeti slobodno, dragoceno vreme.

Sat dečje telovežbe pod vodstvom praškog kurziste, po zanimanju pedagoga, koji metodski obradjuje gradivo i na sat se pripravlja. Društvo nema nikakvog vežbališta na otvorenom, nego slabo rasvetljenu i premalo zračnu sokolanu u sredini grada među drugim kućama. Sat je proveden po pravilima sokolske vaspitne metodike. Njegovo zvanje pedagoga izvrstno mu pomaže. Uživali smo na tom satu, ali vežbanje u zatvorenoj, slabo zračenoj sokolani prouzročilo je, da je higijenski cilj sata bio promašen i fizička strana vaspitanja bila je negativna.

Na našim javnim vežbama, sletovima, nastupaju deca većinom u prostim vežbama, koje prouzrokuju povladjivanje gledaoca zbog lepe prolazne slike. Svakom javnom nastupu deca se vesele. Radi još nesavršenog živčanog sustava, deca se teže nauče pravilnom izvođenju prostih vežbi nego odrasli. Pomislimo mi sada, koliko je muke stajalo i njih i prednjake, dok se sve pravilno iztesalo, naučilo. Koliko je dece kod tih dugih časova pripravljanja i opetovanja jednodielnih kretanja, našlo u tome instinktivno veselje i zanimanje? Valjalo je često baciti meku skorog javnog nastupa, da uzdrže. Pa na koncu, kakova se velika fiziološko-higienska probit dobila s tim teško naučenim prostim vežbama, koje su progutale većinu vežbovnog vremena i koje su bile sastavljene najviše s namerom, da nam pruže efektno niansiranje šarene i harmonički poredane skupine?

Župski je slet. Na programu su i igre školske dece. Izabrane su, da pokažu upliv na razvoj raznih telesnih i duševnih osebina deteta. Te bi igre bile polučile svoj cilj, naznačen u programu, da su se sustavno kroz dugo vremena uvežbavale i izvodjale, to jest, trebalo je marljivog zapažanja, proučavanja, primenjivanja, individualnog poznavanja dečje duše i tela, ako se htelo postići ono, što je bilo naznačeno na programu. Ali je bilo sve na brzu ruku pripravljeno, ad hoc, nakon sleta većinom prestalo, pa je čitav upliv ostao samo na papiru.

To su najmarkantniji primeri, koje svaki od nas zapaža manje više često, u jačoj ili slabijoj slici, kod telesnog vaspitanja dece. Bilo je ovo potrebno navesti, da dodjemo do sledećeg zaključka:

Deci našoj treba najpre čistog, zdravog vazduha. A onda treba, obazirući se na fiziološke zakone, stanje i zahteve današnjeg progressa, upotrebljavati takav način telesnog vaspitanja, koji će najuspešnije učinkovati, da organizam deteta odoli naporima i zahtevima današnjeg doba. Kakove su higijenske prilike po gradovima, nije potreba razlagati. Istotako nije potrebno razlagati, da je plućima i telu deteta, koje se razvija, potrebno živo kretanje na zdravom zraku, hoće li se čitav organizam očuvati od zakržljalosti i uništiti legla raznih bolesti, osobito tuberkuloze. Samo je pitanje, koje su to najzgodnije vežbe, što treba, a što ne treba provadjati. Da je fizičko stanje naše dece prosečno zadovoljivo, da socijalni zahtevi i životna borba nisu oštri i teški, stvar bi bila mnogo jednostavnija, ali mi imamo većinom fizički slabu decu i izloženu nehigijenskim prilikama života, suviše već u mladim godinama duševno opterećenu umorom školske obuke. U deci je još živ onaj instinkt za kretanjem, pa ona dolaze u naše sokolane, da tome instinktu udovolje. Ako telesno vaspitanje u sokolani ne vodi računa o duševnoj opterećenosti, nego, već školskom obukom izmorene regione mozga i dalje umara neprikladnim vežbama, kao duže trajajućim prostim i redovnim vežbama, koje zahtevaju pažnju, a usled jednoličnosti pobudjuju dosadu, nije čudo, ako nastaje reakcija, koja svršava činjenicom, da nam deca beže i priključuju se drugim udruženjima, a kod ostalih, koja nam ostaju ne doživljujemo zadovoljujućih rezultata.

Narav je najbolja učiteljica. Otkada svet postoji i dokle god bude postojao, deca su se igrala i igraće se. Uzalud grožnje starijih, da se time postaje rastrešenim i škodi ozbiljnom radu. Mozag deteta, a po

njime i telo, u školi, u zbilji, se je umorilo, tera ga sam instinkt, da mozag odmori u igri, da rastereti izmorene regione, zaposlujući neizmoredne. Umorni se kod igre odmaraju i čitav organizam jača se kretanjem.

Eto u tome leži ključ telesnog vaspitanja naše dece.

Narav nam put pokazuje, a mi nemamo ništa drugo, nego tim putem nastaviti. Naša zadaća će biti, da igru svedemo u pravilnu kolotečinu, t. j. da gledamo, da bude pristojna, nepreterana, i u pravo doba. Nju ćemo izrabiti, da usavršimo razne psihičke osebine, koje se u toj dobi razvijaju, da kanalizujemo i ublažujemo slabe instinkte.

Imamo jedan fiziološki zakon, koji vredi za decu: dok telo raste i ne dodje u neku dobu, oko dobe puberteta, mišićje ne dobiva na objamu i snazi, pa makar to i forsirali vežbama snage. Već i to nam daje važan smer, kojim treba da se ravna telesno vaspitanje deteta, to jest za dečje telo nisu potrebite vežbe snage, nego one, koje će pogodovati rastu, vežbe kod kojih pluća i srce dolaze do snažnog delovanja.

U našim sokolskim časopisima bilo je više dobrih članaka o izletima pešice. Videli smo, kakav velik upliv mogu vršiti na telo i dušu, navlastito dečju.

Čitali smo o krasnim uspesima letovanja sokolske dece na Bledu prošle godine.

Sve ovo vodi jednom i istom zaključku: da je srž telesnog vaspitanja današnje naše dece u kretanju na čistom, zdravom vazduhu u obliku igara, izleta, ljetovanja, bilo u gorskoj tišini u hladu stoljetnog šumskog drveća, ili na mekom pesku naših jezera i mora u sjaju i pripeci sunca ili u veselom ihtenju i sanjkanju na zamrzlim vodama i snežnim ravninama. Razume se pod iskusnim i spremnim vodstvom, gde je to od potrebe.

To je srž, a ostalo će se, prema potrebi prilikama i uvidjavnosti prednjaka, upotpunjavati i drugim granama telesnog vaspitanja, kada deca pod uticajem zraka i vode postanu telesno i duševno otpornija i svežija.

V. Švajgar:

Sokolski domovi

(Nastavak.)

Da posvetimo napokon nekoliko reči rasporedaju sprava. Kako je poznato imamo sprava, koje apsolutno trebaju potporu na tvrdom tlu n. pr. razboj (ruča) kozlić, skok i t. d., a ima opet sprava, koje se mogu delomično odupreti o zid n. pr. vratilo (preča), lestve i sprave za puzanje. Osim toga ima sitnih ručnih sprava (palice, kijače, stalci, obruči i t. d.) koje se mogu lepo složene spraviti na posebnim policama uz zidove. Strunjače, ako ih ne upotrebljavamo, namestimo uz zidove da nisu na putu, nego vise na dve jake kuke. Za vratilo, sprave za puzanje i lestve umećemo razne konstrukcije, koje su odvisne od gradnje. Uopšte neka sprave budu nameštene tako; da zauzmu toliko mesta, da sva odelenja mogu da rade ne smetajući jedan drugome. Nema ništa gore nego videti, kako se vežbači moraju stalno uklanjati jedan drugome i ako je vežbaonica dosta prostrana. Nikad ne nameštajte sprave popreko dvorane, nego uzduž. Skače se uzduž

zidova. Na razboju vežbamo u sredini, isto tako na konjima i t. d. Rasporedaj sprava spada u dužnost prednjačkog zbora i treba, da je gotov pre nego što se odobri nacrt za vežbaonicu.

Svi domovi po našim manjim mestima i selima moraće biti snabdeveni pozornicom. Pošto su prilike jedva dozvolile skromnu gradnju s najpotrebnijim prostorijama, nije se zidala pozornica posebno. U takom slučaju postavi se takozvana prenosna pozornica u vežbaonici. Lepa misao, ali se izvodi drugčije. «Prenosljiva» ili «sastavljiva» pozornica ostane brzo «neprenosljiva i nerastavljiva» radi komodnih odgovornih faktora. Niko se ne seti, da je složi posle igre. Pozornica ostaje u vežbaonici i zauzima čitavu trećinu njenu i smeta vežbanje. Zato su bolje permanentne pozornice, a veće dvorane, da vežbači ipak imaju dovoljno prostora.

Galerija se namesti u dvorani obično po zadnjoj užoj strani kadkad na tri, pa i na sve četiri strane. Za dvorane sa pozornicom preporučuje se manja galerija na protivnoj strani i samo u većim mestima na sve tri strane. U velikim vežbaonicama bez pozornice nalazimo u sva četiri zida široke galerije, koje služe osobito pri pomanjkanju prostora u glavnoj dvorani za vežbanje prostih vežbi, boračkih vežbi, vežbi sa spravama i t. d. Uzorno je n. pr. galerija iskorišćena u vežbaonici Sokola u Pragu; tamo istodobno može da vežba devet odeljenja na galeriji razne gore nabrojene vežbe.

Pozornica. Naša seoska društva postaviće sokolske domove sa pozornicom. Na to su prisiljene radi prilika, koje tamo vladaju, jer nemaju na raspoloženju dobrih pozornica. Svoje misli za pozornicu smo već rekli, dakle još samo par napomena. Pozornicu, ako je već pravite, napravite ju dosta veliku, najmanje 5 do 6 metara široku i isto tako duboku. Taj prostor neka vredi samo kao pozornica. Oblačionicu za igrače uredite u blizini pozornice. Rečena pozornica mora biti najmanje tako velika, kao što je rečeno, da se osim one mogu pokazati i veće žive slike, skupine; da se prilikom priredbe namesti tamo muzika, stolovi, bife i t. d., svaki prostor, ako je već prizidan, mora se iskoristiti koliko je moguće.

B. Oblačionica za vežbače. Oblačionica je onaj prostor zgrade, u kojoj je, osim u vežbaonici, najviše života. Odeljenja vežbača dolaze na vežbu, drugi odlaze. Svi moraju imati dosta mesta za preoblačenje i spremanje odela. Ako društvo ima na raspoloženju dve oblačionice, za članove posebno, a za članice posebno, to je potpuno pravilno. Ako to nije moguće izvesti iz materijalnih obzira, pa mora biti jedna, onda su dani vežbanja drugi za muške i drugi za ženske.

U oblačionici je glavno, da ima dosta vazduha, svetlosti i prostora. Prozori moraju biti primerno veliki i po mogućnosti tako smešteni, da se oblačionica može brzo i dobro provetriti. Oznojeno vežbače odelo treba dobro provetriti, jer je to nužan zahtjev higijene i čistoće uopšte. Kuda treba vežbači da spravljaju svoja odela za vežbanje? Pri većim sokolskim društvima je stvar izvedena ovako: Svaki vežbač dobije ormarić visok 1 m 80 cm, širok 30 cm i isto toliko dubok. U njem se nalazi na vrhu mala polica za sat, novac i uopšte sitnarije, koje vežbač nosi sa sobom. Pod policom su desno i levo ukucana dva klina za vešanje odela. Ormarić se zatvara vratima, koja imaju ključeve. Ključ

se izruči vlasniku ormarića, svi ključevi, snabdeveni brojevima, vise na posebnoj dasci, koja se opet da zatvoriti. Za tu se dasku brine društveni čuvar. Vrata ormarića imaju dve 15 cm široke i isto toliko visoke površine izrezane i snabdevene mrežom od žice, tako da u ormarića, ako je i zatvoren, vlada propuh, jer je prva površina nisko pri tlu, a druga na vrhu vratiju; 3 do 5 takovih ormarića sačinjavaju zajedno veći pokretan ormar. Ako je oblačionica dosta velika, dobije svaki brat svoj ormarić; ako nije, ima u jednom prostora za dvojicu.

Što se tiče naraštaja, i njemu se po mogućnosti dadu takovi ormarići, a ako prostor to ne dopušta, ne preostaje ništa drugo, nego napraviti veliki zajednički ormar s malim pregradama, koji se zatvara samo na jedan ključ.

Inače ne spada u oblačionicu ništa drugo nego veći sto i nešto klupa ili tvrdih stolica, ogledalo i zidni sat. U higijenskom pogledu ne smemo zaboraviti ni u vežbaonici ni u ostalim prostorijama pljuvačnica, napunjenih s vodom. Pljuvanje na pod neka se strogo zabranjuje.

Oblačionica je spojena neposredno s vežbaonicom, s kupaonicom i sa zahodom.

C. Kupaonica. Svako sokolsko društvo, koje gradi svoj sokolski dom, neka nikako ne zaboravi na kupaonu. U interesu zdravlja vežbača neka se na svaki način žrtvuje, ako se već gradi, još svotu za taj vrlo važan faktor ljudskog zdravlja. Vodovod ima danas više manje svako mesto a s vodovodom se da lako urediti. Teži je položaj ako nema vodovoda na raspoložuju. U tom slučaju je najbolje, ako namestimo na tavanu veću posudu i tamo skupljamo vodu, tako da radi svog visokog položaja ima neki pritisak. Postarajmo se za sisaljku, kojom ćemo iz bunara za kratko vreme izvući dosta vode u taj rezervoar i tako imamo s malim troškovima željenu kupaonicu. Za vežbače dolazi u prvom redu u obzir kupanje pod tušem. Zauzima malo prostora i u isti mah može da se kupa njih više. Ako ima n. pr. društvo 20 vežbača, dostaju tri tuša. Za četvrt sata svi su se okupali.

Kupaonicu opremimo najjednostavnije. Da mora biti svetla, razumljivo je samo po sebi. Tlo neka bude cementirano i tako nagnuto, da voda odmah otiče. Na tlo položimo drven hodnik, koji je sastavljen od širokih letava, te se da lako rastaviti, jer se sastoji iz više delova. Zidove za strane treba popločiti emajliranim pločama. Mogu biti i drvetom obloženi, pa belo emajlirani. Što se tiče vodovodne konstrukcije, treba pitati stručnjake.

Č. Odborska soba. Odborska soba služi u prvom redu upravi društva. Pošto mali sokolski dom nema posebnih prostorija za odseke i prednjački zbor, moraju tu sobu upotrebljavati odbor, prednjački zbor i odseci zajedno. Da je pri tom potrebno ustanoviti neki raspored sati za sednice, vežbe odseka i t. d. razumljivo je, jer će inače nastati smetanje u poslu. Odborsku sobu treba namestiti u blizini glavnog ulaza u zgradi.

Inventar odborske sobe je sledeći: velik sto za sednice, dostatan broj stolica, pisaći sto, odborski ormar za spise i arhiv. Ako ima društvo zastavu, treba ormar i za nju, koji spada u odborsku sobu.

Ako tu sobu upotrebljavaju glazbeni i pevački odseci, mora to biti zgodan ormar za sav inventar; istotako knjižnica, dramski odsek i t. d.

Odborsku sobu treba ukrasiti sokolskim slikama i to tako ukusno i u isto vreme jednostavno, da svak, čim stupi u sobu, dobije utisak, da je došao u sokolske prostorije, gde vlada red i čistoća. U ostalom teško je reći nešto više o raznim sobama za odseke, jer je zadaća svakog odseka, da svoje prostorije po potrebi pristojno uredi i opremi.

C. Opšte odredbe. Opisali smo do sada glavne prostorije sokolske zgrade u krupnijim potezima, a sad je potrebno, da damo još nekoliko napomena o ogrevu, osvetljenju, vodovodu i ulepšanju čitave zgrade. I to igra veliku ulogu u proračunu za novu gradnju.

Mali sokolski dom nema toliko prostorija, da bi se isplatilo parno grejanje. Samo vrlo velika zgrada sa dve vežbaonice i mnogo drugih prostorija treba da se snabdeva parnim grejanjem, da bi se isplatilo, jer je vrlo skupo. Toga radi ostanimo kod običnog grejanja drvetom i ugljem sa običnim pećima. U prvom redu moramo nastojati, da vežbaonica i oblačionica budu dobro grejane, a da pri tom potrošimo što manje goriva. Sve ostale se manje prostorije mnogo brže zagrevavaju nego dvorana. Od raznih vrsta peći, čine nam se za vežbaonice najzgodnije željezne peći, koje se lože ili s drvetom ili pomešano s ugljem. Taka peć se ubrzo ugrije i vežbaonica je za čas topla.

Osvetljenje. Preporučujemo svim onim društvima, koja su u krajevima, gde imaju električno svetlo, da uvedu u svoje prostorije električno svetlo, koje je najjeftinije, najbolje i nije opasno. Kao kako je poznato imamo sprava, koje apsolutno trebaju potporu na drugo sredstvo dolazi u obzir plin. I plinsko je svetlo lepo i jako, ali kvvari vazduh, te troši dosta svežeg vazduha. Plin je opasan, ako se pusti da izlazi, jer je otrovan i zagušljiv. Ipak pri pažljivosti i plinsko osvetljenje nije opasno; ako u okolici nema javnog osvetljenja elektrikom, odnosno plinom, ne preostaje ništa drugo nego acetilen ili petrolej. U svoje vreme se mnogo uvodilo osvetljenje acetilenom. Ako nema drugog i to je dobro. Kod petroleja uzimamo obične svetiljke sa običnim staklenim valjkom ili posebnim svetiljkama, koje bolje svetle a troše manje petroleja. U opšte neka vredi princip, da sokolski dom pri vežbi i priredbama mora biti dovoljno i lepo osvetljen.

Vodovod. Ako imamo na raspoloženje dosta vode, uredimo zahode s vodom, umivaonike, kupelj i sprave za gašenje za slučaj požara. Pozornica neka ima najmanje jedan hidrant i cev za gašenje. Zahodi sa ispiranjem vodom su čistiji i nemaju nikakova zadaha. Svuda po našim domovima mora biti dosta vode, da održimo čistoću. Što se tiče uresa zgrade, veli Tyrš u svojim spisima, da mora biti vežbaonica u prvom redu praktično građena, da odgovara svom zadatku, i još pored toga jednostavno i ukusno urešena.

Glavni ukras vežbaonice je jaka četa ustrajnih vežbača, čilih momaka, vrednih vežbačica. Sve ostalo dolazi tek kasnije u obzir. I Tyrš ima pravo.

Ako hoćemo da sokolski dom bude lep, moramo mu dati u prvom redu čist i lep spoljašnji oblik. Moćna zgrada vaspitavanja naroda

mora več po spoljašnjosti buditi poštovanje prema Sokolstvu svojom jednostavnom snagom. U unutrašnjosti neka prevladuje zdrav ukus. Vežbaonice obojimo ukusno i samo ako ima dovoljno materijalnih sredstava, možemo učiniti nešto više. Ne trpimo raznih rdavih slika. Bolje ništa ili pak sokolska gesla, kao n. pr.: «Ni koristi, ni slave! Jačajmo se!» i t. d.

U uvodu smo rekli, da svako sokolsko društvo treba za leto veliko letno vežbalište, za zimu higijenski uređenu vežbaonicu. Na kraju ponavljamo tu svoju tvrdnju ponovo i samo želimo, da u kratko vreme svako jugoslovensko društvo bude sretan posednik i vežbališta i doma. Tada će nastupiti pravo doba sokolskog razmaha, jer će pre svega moći posvetiti svoje sile delu onih, koji budu imali svoj dom i ne budu se morali brinuti za krov. Zato neka sva društva ozbiljno nastoje, da što pre budu gospodari vlastitih domova sebi i celom Sokolstvu na procvat i ponos.

PREGLED

O delovanju češkoslovaškoga Sokolstva.

Kot nekake pripravljalne seje za zasedanje odbora ČOS. so sestanki žup, kjer se razpravlja o namerah in predlogih osrednjega vodstva ter se pripravljajo župne predloge za odbor ČOS. Po sestanku slovaških žup se je vršilo skupno posvetovanje moravskih žup v Brnu. Tam so predelali vsa vprašanja, nanašajoča se na delo po tehniški, upravni, prosvetni in gospodarski strani. Brnski seji sledi sestanek naraščajskih vodnikov v Pragi dne 10. in 11. maja; dalje se bo vršila dne 17. in 18. maja seja župnih načelnikov, kjer se bo razpravljalo tudi med drugimi zadevami o prihodnjem zletu ČOS. Župne načelnice se bodo sestale dne 24., 25. in 31. maja; 1. junija pa prosvetni zbor ČOS. Po vseh teh sestankih se bo vršila pomladanska seja odbora ČOS. dne 15. in 16. junija, ki bo zaključila pomladansko zasedanje sokolsko.

Dne 23. aprila je podal br. Dvořák, blagajnik ČOS., blagajniško poročilo za l. 1923. Dohodki so bili višji kot jih je predvideval proračun, stroški nižji razen medzletnih tekem, ki izkazujejo izgube 112.000 Kč. Sklad za Tyršev dom je iznašal koncem l. 1923. okoli 2.255.000 Kč., kamor moramo pa še prišteti čisti dohodek loterije za Tyršev dom okroglo 2 milijona Kč.

Pri Mednarodni telovadni uniji se je podal ugovor, ker se je sprejelo Madžare za člane. Gospod Cuperus je nato poslal poročilo, da so bili 3 člani predsedstva Unije za sprejem, eden pa proti. Sklenilo se je, da se zadeva predloži odborovi seji Unije. ČOS. je ponovno protestirala, ker bi značilo soglašati, če se molči. Obenem pa se je ČOS. izrekla proti želji g. Cuperusa, da naj se počaka do odborove seje.

Štirinajstdnevna dopolnilna prednjaška šola za članice se je zelo dobro obnesla. Udeležnic je bilo 32, in sicer 24 s Češkega in 8 z Moravskega. Vse slušateljice so poprej že absolvirale štiritedensko šolo ČOS. in so se z veseljem odzvale ponovnemu pozivu, da povečajo svoje strokovno znanje. Strokovna predavanja so trajala 106 ur, en dan pa so bile vse slušateljice zunaj v prirodi, da se priuče praktičnemu vodstvu izletov. Vsak večer so nadalje delale pismene naloge za drugi dan. Nakupile so za 1054 Kč. strokovnih knjig — tudi Tyrševega doma so se spomnile z darom 300 Kč. In vendar jih je bilo nad polovico, ki se preživljajo same ... (Udeležnic je bilo 9 učiteljic, 6 uradnic, 1 šivilja itd.) Od svojih učiteljic so se

poslovile v skupnem pismu, kjer pravijo: — «hočemo izpolniti Vaše upe. Po svojih močeh in sposobnostih si hočemo prizadevati, da v neskončno veliko zraste lepota Vaše setve, da se bo širilo navdušenje in ljubezen do drage nam stvari sokolske in da nam zrastejo boljše vaditeljice po družtvih, ki naj s pridnim delom in v ljubezni do domovine dosežejo one vznesene cilje, katerih nam ni bilo mogoče doseči.» —

ČOS. je ustanovila posebni odsek za ohrano Lužice pod vodstvom br. R. V. Nováka. Dalje se je ČOS. udeležila uradne otvoritve Žižkovih slavnosti. Mnogopomemben način Žižkove proslave je štafetni tek naraščaja Žižkove župe, ki bo raznesel v vsako vas in naselbino, da lahko rečemo, v vsako kočo letak o Žižki.

Sokol Smichov I. otvori dne 25. maja letno vežbališče «na Mrzovce». To v celoti revno društvo si je tekom dveh let samo postavilo krasno telovadišče, ki je edino po svoji legi in velikosti in ima 400 m dolgo tekmovalno tekališče, edino v Pragi. Članstvo je odkopalo, oziroma odpeljalo okoli 30.000 m³ zemlje in je prostovoljno plačalo poleg letne članarine 50 Kč. še po 300 Kč. izrednega davka, samo, da dobi letno vežbališče — saj je stalo 1 milijon Kč. Volja dela čudeže. Antonín Benda — Praha.

*

O reorganizaciji vzgojnega in prosvetnega dela na Češkoslovaškem. Osrednja sokolska revija «Sokol» prinaša od br. E. Navratila članek «Reorganizacija vzgojnega in prosvetnega dela v Sokolstvu». Pri tem so priobčeni tudi razni predlogi, nanašajoči se na reorganizacijo, ki jih je sprejela «Východočeská župa» na prednjačkih in prosvetnih zborih. Omenjeni predlogi se glase: 1.) Sokolska telesna, нравstvena in duševna vzgoja se vrši pri članstvu, naraščaju in deci obeh spolov po prednjačkih in prosvetnih zborih v bratski slogi in vzajemnem sporazumu. — 2.) Prednjački zbori vrše to vzgojo v polnem obsegu pri telovadečem članstvu, naraščaju in deci vedno, ko so v stikih v svojih vrstah z njimi: a) pri telovadnih urah z telesnovzgojnimi vežbami, nagovori pred dvoredom, razlaganjem med odmori in z razgovori v slačilnicah; b) na izletih in poučnih pohodih, kjer se poleg telesnih vaj nudi tudi prilika za нравstveno in duševno vzgojo. — 3.) Prosvetni zbori skrbje za нравstveno in duševno vzgojo vežbajočega članstva, naraščaja in dece izven telovadnih ur, izletov in izprehodov, osobito pa v bésedah, v prosvetnih šolah, povodom članskih sestankov in pri drugih priložnostih, ko ne gre za telesno vzgojo. Poleg tega naj skrbje za idejno vzgojo nevežbajočega članstva, za propagando in poglobitev zavesti v širši javnosti s pomočjo raznih sredstev, ki jih predvideva poslovnik prosvetnega zbora. — 4.) Da se izvede sokolska vzgoja v isti meri in istem soglasju bodisi telesno, bodisi нравstveno in duševno, je predsednik prosvetnega zbora reden član prednjačkega zbora mož in žen in obratno načelnik in načelnica redna člana prosvetnega zbora. Na skupnih mesečnih posvetovanjih naj vsi sodelujejo na osnovanju celotnega vzgojnega dela, delovnem načrtu, nadzorstvu pri izvrševanju. Tudi bratska kritika bodi usmerjena tako, da se doseže zboljšanje, izpopolnitev. — 5.) Funkcionarji prednjačkih zborov si morajo pridobiti potrebno znanje vzgojnih predmetov (telesna navežbanost, нравstvena in duševna vzgoja, njih vzgojni način itd.) v prednjačkih šolah v društvu, okrožju, župi in savezu. Osnova in razsežnost šol bodita primerna posameznim strokam vzgojnega dela. Poleg tega naj si dopoljujejo svoje znanje še s pomočjo raznega čtiva in občne samoizobrazbe. Društveni vodniki vrst naj bodo vsaj absolventi okrožnih prednjačkih šol z dobrim uspehom. Društveni in okrožni načelniki imejta župno šolo. Domača prednjačka šola, kjer prednašajo načelnik,

prosvetar in po načelniku izbrani prednjaki z izpitom, mora prednjačkemu naraščaju nuditi najtemeljitejše stvarno in didaktično znanje, preden gredo v druge šole in nadaljujejo študij teh predmetov. — 6.) Funkcionarji prosvetnih zborov morajo biti ravnотako primerno priučeni in pripravljeni za vršitev npravnostnega in duševnega vzgajanja članstva, kakor tudi za vsa ostala dela, pripadajoča prosvetnim zborom. V prosvetnih šolah naj se poučujejo tudi društveni funkcionarji.

Kratek zgodovinski pregled o poljski sokolski zvezi. Po neuspehlih vstajah za zopetno samostojnost je nastopila v Poljski velika onemoglost. Da se ji stopi na pot, je sklenila skupina visokošolcev v Lwowu l. 1867. ustanoviti telovadno društvo z imenom Sokol. Ono naj bi dvignilo duh in pogum mladino in jo telesno pripravljalo služiti v potrebi domovini. Kljub oviram avstrijske vlade je štelо poljsko Sokolstvo l. 1891. v Galiciji 36 društev. — L. 1884. se je začelo z organizacijo Sokolstva v Poznanjski v nemških mestih, kjer so bila ognjišča poljskih delavcev. Sokolska društva so uspevala kljub preganjanju od strani Nemcev in Sokolstvo se je razširilo tudi v Ameriko, kjer šteje danes nad 20.000 članov. — V ruski Poljski so se mogla ustanoviti prva sokolska društva šele l. 1905. Po preteku enega leta jih je vlada že razpustila, na kar so samo tajno životarila. Leta 1918. je Sokolstvo zopet oživilo v ruski Poljski; združilo se je v zvezo s Sokolstvom v Galiciji, Poznanjski Zgornji Šleziji. Zveza šteje 834 društev, 76.000 rednih članov in nad 15.000 naraščaja. K tem številkam je prištetih nekoliko tisočev podpornih članov in 4000 članov med poljskimi delavci v okrajih severo-vzhodne Francije. — Vsako poletje se vrše telovadne prireditve in tekme. Leta 1921. je bil v Varšavi zvezni zlet, l. 1922. pokrajinska zleta v Lwowu in Poznanju, v Cieszynu l. 1923. (na tem zletu je bilo 6326 telovadcev). Letos se vrše zleti v Wilni, Katowicach (Zgornja Šlezija), v Inowracławu. Leta 1926. nameravajo prirediti velik zvezni zlet v Varšavi. — Zveza poljskih Sokolov je član Mednarodne telovadne zveze.

J. J.

Delajmo in upajmo! «Le Gymnaste», glasilo francoskih gimnastov, piše v številki z dne 1. maja pod tem naslovom med ostalim naslednje: «... Osma olimpijada je oficijelno začela. Če hočejo naši gimnasti slavno zmagati, morajo posvetiti vse svoje moči mesecem, ki nas še loči od te miroljubne borbe. Če bodo podvojili gorečnost v delu, morejo upati na zmago, toda izgubiti ne smejo niti trenutka več. Ponoviti moramo, da more imeti njihov uspeh na olimpijadi važne posledice za bodočnost naše metode, ki jo do zdaj ni prekosila nobena druga. . . . Letos bomo videli na olimpijadi tudi nekatere druge narode. Naši prijatelji Švicarji so se otresli gotovih pred-sodkov in bodo nastopili prvič pri telovadni tekmi; potrudili se bodo, da zmagajo barve njihove države, kjer je telovadba sestavni del narodne vzgoje: Jugoslovani bodo sledili temu zgledu; pri srcu jim bo, da obdrže sloves, ki so si ga pridobili l. 1922. v Ljubljani. . . . Do danes je gotovo, da se bo udeležilo tekem sedem narodov; morebiti se še nekateri drugi priğlase. Borba bo torej trda. Tem boljše! Zmagati brez nevarnosti, je zmagati brez slave. Toda ne delajmo si iluzij, naloga bo trda. Požurimo se povedati našim telovadcem, da jim bodo služile njihove moči, če bodo vežbali metodično in se s tem izognili preobremenitvi zadnjih dni pred tekmo. Oni poznajo svoje slabe strani; na te morajo prenesti vse svoje prizadevanje in ves svoj trud in ne smejo izgubiti poguma. Naj ne pozabijo, da sta neustrašenost in zaupanje v samega sebe poglobitna faktorja za uspeh. Kakršno bo njihovo delo, tak bo njihov zaslužen uspeh. — Ali bomo videli vihrati našo trobojnico — znamenje zmage — na jamboru olimpijade? Odgovor pripada dvanajstim prvakom, ki bodo imeli častno nalogo, zastopati telovadbo in Francijo na olimpijadi.»

J. J.

Priprave za olimpijado v inozemstvu. V Franciji se pripravljajo telovadci prav pridno za tekmo na orodju, in sicer v treh mestih: v Belfortu, Maubeugeu in Lyonu. Četrta in poslednja izbirna tekma francoskih telovadcev za Pariz bo ob priliki 46. zleta narodne telovadne zveze v Clermont-Fermandu (7., 8., 9. junija). — Tudi v Češkoslovaški in Italiji vežbajo s polno paro. Ti državi pošljeta najbrž tudi po dve skupini telovadcev in telovadk za proste vaje. — Švica pošlje skupino 48 telovadcev za prosto telovadbo. — Udeležba Belgije in Holandske pri tekmi na orodju še ni zagotovljena, udeležita se je pa Luksemburška in Jugoslavija. Poljska, Angleška, Danska, Norveška, Švedska in Finlandaska bodo zastopane z močnimi skupinami za proste vaje. Da se gotove države ne morejo udeležiti tekme na orodju, je najtehtnejši vzrok v pomanjkanju nezadostno sposobnih telovadcev, ki naj bi častno rešili težko nalogo. Tekme se bo udeležilo največ sedem vrst. («Le Gymnaste», 1. V. 1924.)

J. J.

KNJIŽEVNOST

Strokovna.

Sokolč. Broj 5. — Vsebina: Fr. Čiček: Pod sokolskim praporom. — Pismo malom Sokolčiču iz Istre. — J. Špičar: Triglav. — E. Gangl-F. D.: Tjelovježba. — J. Jeras: Zgodovina telovadbe. — Dr. Lj. Kuščer: Prednjačka šola. — O. Fincinger: Mali Sokolč. — Avgust Gostinčar: Naraštajska pesma Sokolstva. — Nove knjige.

Sokolski Vjesnik župe zagračke. Broj 5. — Vsebina: Dr. M. Bogunović: Pred sokolskim saborom. — Dr. Voja Kujundžić: O sokolskoj solidarnosti. — F. Kalafatić: Važnost žene u Sokolstvu. — Pokrajinski slet u Zagrebu. — Lhotsky Fran: Nastup k prostim vježbama članova. — Nastup k prostim vježbama članica. — Župski glasnik. — Jugoslovensko Sokolstvo. — Slavenško Sokolstvo. — Sokolska štampa. — Razno. — Sokolska kronika.

Sletski Vjesnik III. pokrajinskog sleta JSS. u Sarajevu. Broj 6. — Vsebina: Slet i alkohol. — Program sleta. — Povlastice u vožnji. — Sokolska odela. — Nastupanje k slobodnim vježbama. — Kratka saopštenja. — Broj 7. Vsebina: Miroslav Ambrožić: Na zlet! — Uputstva za slet. — Malo polemike. — Kratka saopštenja.

Sletski Vjesnik sokolske župe Rijeka. Broj 2. — Vsebina: Glavni odbor. — Dr. M. Bogunović: Sokolstvo na granici. — cem: Sokolčiči mali. — V. Švajgar: Nujnost. — Sokolstvo i Rijeka. — Janko Jazbec: Jedna muževna riječ. Tehnička saopštenja. — Sa sjednice. — Okružnica. — Broj 3. Vsebina: Kralj primio kumstvo razviću barjaka. — Župski sokolski slet. — Engelbert Gangl-Ljubo Brgić: Važnost prosvjetitelja u Sokolu. — Jos. S. Kraljić: Sokolčiču. — Martin Robotić: Tjelovježba i Sokolstvo u najmladih. — R. J.: Plač Istre. — Tehnička saopštenja. — Okružnice. — Razno iz Sokolstva.

M. Kovačić: Snovi za nagovore. Pod tem naslovom je založila Mariborska Sokolsko župa brošuro, ki naj služi kot pomožna knjižica predavateljem za nagovore pred vrsto. Izbranih je v brošuri 24 spominskih dni, za vsak mesec po dva, kateri sami, oziramo katerih sosedni dnevi bi bili umestni za take nagovore. Izbrani so dnevi tako, da je ob njih mogoče podati pre gledno, v velikih potezih, skoro vso našo jugoslovansko politično in literarno zgodovino kakor tudi glavne faze iz češke in nekaj važnejših momentov iz sokolske zgodovine. Za vsak spominski dan je naveden tudi literaren vir. — Ker je naklada brošur zelo majhna, naj jih društva nabavijo čim prej.

Izvod stane 2 Din (+ dodatek za poštnino) in se naroča pri Sokolski župi v Mariboru.

Sokolstvo u Varaždinu 1877—1923. Uredio Branko Svoboda. Izdalo Sokolsko društvo u Varaždinu. Ob proslavi dvajsetletnega obstoja je izdalo sokolsko društvo v Varaždinu lepo knjigo velikega formata v obliki spomenice, v kateri je opisana vsa zgodovina varaždinskega sokolovanja. Uvodni članek je napisal br. Drago Chloupek, ki v njem razvija postanek Sokolstva in pomen velike sokolske misli. Ostala vsebina spomenice je razdeljena na štiri dela, zaključek pa tvori obsežna statistika sokolskega društva v Varaždinu. — Prvi del opisuje dobo narodnega prebujenja in ustanovitev varaždinskega Sokola leta 1877. Karakteristično je za ono dobo, da se takratna sokolska društva niso nazivala po plemenih, ampak po krajih. Šele kasneje so se hrvatska in srbska sokolska društva nazivala «Hrvatski Sokol» in «Srbski Sokol», dočim v Sloveniji nikdar nismo poznali «slovenskih Sokolov». Tudi «Varaždinski Sokol» se je leta 1902., ko se je vnovič ustanovil, prekrstil v «Hrvatski Sokol». Pravo in intenzivno delo v sokolskem društvu se je pričelo šele v letih 1902. in dalje, kar je začetno v drugem delu spomenice. V to dobo spada tudi «Prvi svesokolski slet u Zagrebu g. 1906.» in «Drugi svesokolski slet u Zagrebu g. 1911.». — Tretji del spomenice nosi naslov «Delovanje varaždinskega Sokola in slovensko Sokolstvo». Varaždinski Sokoli so bili od vsega početka v najožjih stikih s slovenskimi Sokoli ter so se udeleževali vseh večjih prireditvev v Sloveniji. Posebno ozke in bratske stike pa so gojili Varaždinci in Ljutomerčani. Četrti del obravnava «Razvoj Sokolstva u slobodi». Prijetno se čita opis dogodkov ob prevratu in navdušene izjave za ujedinjeno domovino in Sokolstvo, toda, žal, traja to le kratko dobo. V Varaždinu se pojavi separatistični pokret in bratje, ki so še pred letom dni zagovarjali edinost, osnujejo znova «Hrvatskega Sokola»; tako obstojata danes dve društvi, in sicer Sokolsko društvo in Hrvatski Sokol. — V spomenici je nanizana toliko zgodovinskega gradiva o Sokolstvu, da je zanimivo za vsakogar, ki hoče poznati sokolske razmere na Hrvatskem, da ta spis prečita. Tudi poznejšim zgodovinarjem bodo tu zbrani podatki o Sokolstvu dobro služili kot zgodovinski viri. Spomenico naj bi imelo vsako naše društvo v svoji strokovni knjižnici. Cena 20 Din.

Bžj.

Za naše knjižnice.

Založništvo «Učiteljske tiskarne» nam je poslalo:

Pavel Flerè: **Slike iz živalstva.** Trdo vezana knjiga, Din 24.—.

Belokranjske otroške pesmi. Nabral Božo Račič. Cena Din 8.—.

K. Ewald: **Tiho jezero in druge povesti.** Slovenski mladini povedal Pavel Holeček. Cena elegantno vezani knjigi Din 26.—. — **Šolski oder**, I. zvezek obsega dve igrici za mladino, in sicer: Josip Korban: **Povodni mož** in Fr. L.: **Božična pravljica**. Prva v treh dejanjih in druga v treh slikah. Cena Din 6.—. II. zvezek: Ernest Tiran: **Čudežne gosli**, dramatična pripovedka s petjem in plesom v treh dejanjih. Cena Din 6.—. Glasbeni del izide posebej.

Florjan (Cvetko) Golar: **Kmečke povesti.** Druga pomnožena izdaja. Cena trdo vezani knjigi Din 28.—.

A. M. Slomšek: **Izbrani spisi za mladino.** Priredila Fran Erjavec in Pavel Flerè. Z risbami okrasil Maksim Gaspari. Cena vezani knjigi Din 56.—.

Klub dobrovoljcev v Mariboru je izdal nadaljnji dve (drugo in tretjo) knjigi Lj. Pivkovega dela «**Carzano**». Druga nosi naslov «**Jablane med frontama**» in tretja «**Vulkanska tla**».